

Rezümé

A Pest belvárosi Váci utca 39.–Duna utca 3. szám alatt álló Takáts-ház építéstörténetét bemutató dolgozat társadalom-, mentalitás- és művészettörténeti szempontból egyaránt felhasználható információkat tartalmaz. A tanulmány az általam átnézett levéltári forrásokra (BFL; BFL Tervtár; MNL, Ba ML); a korabeli szakfolyóiratokra (pl. *Vállalkozók Lapja*, *Építő Ipar*, *Architectonische Rundschau*), periodikákra (mint a *Pesti Napló*, *Vasárnapi Újság*, *Evangélikus Egyház és Iskola*), archív fényképfelvételekre és egyéb forrásokra (pl. *Budapesti Czim-és Lakásjegyzék*) támaszkodik. A dolgozat kiemeli az épülethez köthető személyek életútját is. Célja, hogy hűen, adatgazdagon és sokszínűen mutassa be a bérház korabeli tárgyi és emberi környezetét. Külön fejezetben szól az építtetőjéről, a zilahi származású Takáts Lajos (1846–1918) fűszer-, és gyarmatáru kereskedőről, akinek „*Fekete elefánthoz*” címzett üzlete a Hatvani (1894-től Kossuth Lajos) utca 19. szám alatt működött. Takáts Lajos a vállalkozás hasznából 1899–1900-ban felépítette a ma is látható, Váci utca és Duna utca sarkán álló, elefántos stukkóval díszített bérházát. A telket 1899. január 23-án 78.941 osztrák-magyar forintért vette meg a Fővárosi Közmunkák Tanácsától. A tervrajzok nem ismeretesek, csak az engedélyezési iratok. Az engedélyezési folyamat 1899. május 18-ától 1900. július végéig tartott. A tanulmány a korábbi, 1898. február 24-i kisajátítást megelőző épület történetéről is megemlékezik, amely nagykarolyi gróf Károlyi Melindának, – gróf Károlyi Gyula (1871–1947) feleségének – tulajdonában volt 1894. február 23-tól, akkor még Duna utca 13. szám alatt. A dolgozat új eredményeket hoz a mindeddig nem azonosított építész, Schweiger Gyula megnevezésével és feltérképezhető életművének bemutatásával. Az építésre vonatkozó állítás a Komor Marcell által 1901. január 9-én, a *Vállalkozók Lapjában* közzétett cikkekre támaszkodik. A tanulmány emellett stíluskritikai alapon összeveti a Takáts-házat Schweiger Gyula egyéb, azonos időben tervezett épületeivel (1896: Gebhardt Lajos számára tervezett bérház, V. kerület, Kossuth Lajos u. 8; 1898: „*Folies Caprice*” épülete, VI. kerület, Révay utca 18). Dolgozatom új eredményei még az engedélyezési iratok legteljesebb feldolgozása, a telektörténet, valamint a *Telekkönyv* teljes bemutatása. Az épület történetétől elválaszthatatlan egykori Zsolnay-lerakat históriáját is részletesen tárgyalom az összes fellelhető forrás és adat közzétételével. Végül a Belváros rendezésével kapcsolatos kritikákat vázolja a dolgozat korabeli újságcikkek és vélemények alapján, ahol szól a Takáts-ház megítéléséről is.